

חובת הנאמן מטשעבין

דוב מישרים

חידושים וכיאותים, מערכות ותשובות,
עובדות והנהגות
פניני תורה ודברי אגדה
משלחנו של מרן שר התורה רשכבה"ג
רבי דוב בעריש וויידענפעלד
וצוקלה"ה חז"ע"א
הרב מטשעבין ובעמ"ס "דובכ מישרים"

מהדורת
ביעלאווא

חובת
הנאמן
מטשעבין

דוב
מישרים

הגהות של מרן
שר התורה
רשכבה"ג
החובת
הנאמן
מטשעבין
החובת
הנאמן

מהדורת
ביעלאווא

חובת

הגדת הגאון מטשעבין

דוב מישרים

חידושים וביאורים, מערכות ותשובות, עובדות והנהגות

פניני תורה ודברי אגדה

על סדר הגדה של פסח

משלחנו של מרן שר התורה רשכבה"ג

רבינו דוב בעריש וזיידענפעלד זצוקלה"ה וזי"ע

הרב דטשעבין ובעמ"ס "דובב מישרים"

♦ מהדורת ביעלאווא ♦

נלקט ונערך בס"ד ע"י

נחום כה"ר מנשה דוב סילמן

הוגה ונסדר ע"י

יודא טרייטל בלאאמו"ר הגה"ח

רבי משה חיים ז"ל בראנדסדארפער

ירושלים תשפ"ג

ישיבת הגאון מטשעבין "כוכב מיעקב" ירושלים

רח' חנה 12, ת"ד 2037, ירושלים 91070. טל' 02 5287207 פקס 02 53888326

בס"ד

שבט תשפ"ג לפ"ק

כבוד ידידינו הרב הגאון רבי נחום סילמן שליט"א הנודע בהוצאת כמה חיבורים יקרים מגדולי הדורות זי"ע, אותה רוחו כעת ללקט ניצוצי אור מדברי תורתו והליכותיו של מרן שר התורה רבינו זצוק"ל, ולעטרם ולשלכם בתוך הגדה של פסח "מהדורת הגה"צ אב"ד בילעווא שליט"א ע"ש אביו מגדולי תלמידי מרן זי"ע הגה"צ מוהר"נ שלאף זצ"ל".

מן המקום לציין לדברי חדב"נ מרן ראש הישיבה הברכת שמעון זצוק"ל שנשא בא' מפתחת הזמן בהיכל הישיבה: מו"ח זצ"ל בהנהגתו לבד היה דוגמא איך לחשוב, איך לדבר ואיך ללמוד. אצל מו"ח ראו שבשעת הלימוד כל כוונתו היה לרצות לדעת מה רצון הבורא בהלכה זו. התכלית אצלו היה טוהר המחשבות, שיהיה קרוב לקיים רצון השי"ת ולדעת לקשר המעשה. לא היה לו שום כוונה להראות לומדות או להמציא חומרות ושיצאו פסקים, רק כל מהותו היה קשור לרצון השם. וזה עלינו החוב ללכת בדרכיו וללמוד ממנו. עכ"ד.

מרן זצוק"ל כבש לבות כל בני ישראל בנועם ועריבות תורתו. החיות והשמחה הטהורה שנתלווה לכל אמרותיו, בד בבד עם נועם הליכותיו המופלאה, גרמה לכך שיד כל אדם ממשמשת בהם להרגיש בהן מתיקות וחפץ.

אשר על כן בוודאי מצוות 'עונג יום טוב' יש בהגדה מחודשת זו, אשר כרכא דכוליה ביה מערכות חריפות, עובדות והנהגות נפלאות, פניני הלכה ואגדה, את הכל יפה עשה בעט"ו ובחכמה יחד עם ידידינו תלמיד הישיבה הרב הגאון רבי יהודה טרייטל בראדנסדאפער שליט"א מלונדון. ישמחו ויתרפקו עליו צמאי ומבקשי דבר ה', ויתבדרון בבי מדרשא ותרבה הדעת.

זכות מרן זי"ע תעמוד לו להמשיך במפעליו הנכוחים, מתוך בריות גופא ואורך ימים, עד ביאת גואלנו בב"א.

בהוקרה והערכה

הנהלת הישיבה

הנהגות והליכות רבינו לחג הפסח

א. ציין פעם בהערכה מה ששמע מתלמידיו בני ירושלים כי הגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל היקל בפרטים מסויימים בהלכות פסח, על אף שבדרך כלל החמיר מאוד. וכששאלו אותו על כך השיב רבי דוד: אם הייתי יודע שחומרא זאת תטיל עליך ניחא, אבל הרי יודעני שחומרא זו תפול על בני ביתך, על כן סבורני שיש להקלא.

ב. הקפיד לקנות את מוצרי החלב לימות הפסח קודם החג, ובפשטות משום חשש תערובות חמץ אחר זמנו דלא בטיל.

אמנם בס' שר התורה (עמ' 322) מציין בשם רבי משה מושקוביץ הטעם כדי שלא לאכול מבהמה שהתפטמה בפסח בחמץ האסור בהנאה, שבזה למעשה נחלקו הפוסקים, עי' בשו"ת 'בית אפרים' (או"ח סימן לה) שנשאל, אם מותר לאכול חלב מבהמות של נכרי בפסח שהוא מאכיל אותם חמץ. והשיב הבית אפרים דבאחרונים לא העירו בזה, רק ב'פרי מגדים' (יו"ד סימן ס, או"ח סימן תמח). אולם לדעתו אין כאן בית מיחוש, משום שחמץ בפסח על העכו"ם עצמו לא שייך איסור הנאה, ולדידה משרא שרי ובהיתר הוא מאכיל החמץ לבהמותיו, והוי ליה כחרכו קודם זמנו. ואע"פ שאסור לישראל להנות מחמץ של גוי, היינו מחמץ בעין, אבל בנ"ד שעכו"ם מאכיל לבהמותיו החמץ בהיתר גמור, ועכשיו חולב הבהמה ואין

א. מפי הרה"ג ר' אליהו קרויטוירט שליט"א. ויצויין עוד כי לא היה ניחא דעתיה דרבינו כשניסו לעקוב אחר הנהגותיו בפסח. פעם בערב פסח כשהבחין באחד מאורחיו שהוא מתבונן במטבח לראות איך הוא נוהג בענינים שונים, מיד אמר לו: 'אל לך ללמוד פה שום הנהגה, עליך לנהוג למעשה כפי שהוריק נהגו בביתם'. [-מפי בעל העובדא הרה"ח ר' כתריאל בלומנפלד שליט"א]. כמו כן כשהעיר לו פעם משמשו רבי יואל רייצער שליט"א באמצע הסדר על הנהגה מסויימת, שכן נהגו בצאנו, נענה אליו רבינו: 'איני עושה בפסח שום הנהגה, רק מה שראיתי אצל אבי ז"ל'.

ב. מפי נכדו ראש הישיבה הגאון רבי יוסף משה שניאורסון שליט"א.

ח. למים שלנו הורה שיש להקפיד לקחת דוקא ממי גשמים או ממי מעיין, ולא ממימי העיר הרגילים שמערבים בהם חומרים לטיהור המים כגון כלור, מפני שחשש שדינם כדבר חריף ועלולים להחמיץ את העיסה^ט.

"למים שלנו ראוי ליקח ממי מעיין דוקא או עכ"פ מגשמים לבד, אבל לא ממימי העיר או מנהרות שעירבו בהם הממשלה סמים מיוחדים לטהר את המים. וממין הגאון מטשעבין [הגר"ב וויידנפלד] זצ"ל שמעתי שיש להחמיר מאד בזה, שחכמינו ז"ל אמרו שמי פירות עם מים ממהרין להחמיץ ואסרו ללוש כה"ג (עי' סימן תסב סעיף ב). ואולי פעולת הני סמים ג"כ כמי פירות במים, שבזה נמי העיסה מתחמץ טפי, וע"כ אין לנו להתיר אלא כשברור שהמים טבעיים וטהורים לבד. עכ"ד".

וענין הקפידה לשאוב מים לצורך אפיית מצות דוקא ממי מעין ולא ממים המצויים בברזים, ראה מש"כ הגר"ח פלאג'י בספר 'מועד לכל חי' (סימן ג אות ג) "יזהר כששואב מים למצה, שלא יהיה ממעיין מים שתקנו מחדש הצינורות, משום דנותן האומן שמן ויהיו במים טעם שמן ויכנס בספק". והו"ד ב'כף החיים' (או"ח סימן תנה ס"ק א).

וסברא נוספת להחמיר בזה, עפ"י מה שכתב ה'משנה ברורה' (סימן תנה ס"ק כט), דאין להשתמש למים שלנו אם נתחממו אפילו פעם אחת, ורק בשעת הדחק התיר. ובכל התהליך שהמים עוברים, מששואבים אותם עד שמגיעים לברז, אפשר שנתחממו.

תשובה לשאלה זו - השיב הרה"ק מהוסיאטין - הובאה בגמרא ביצה (לו:), ששם הובא מעשה: "ביה רחיא דאביי דלוח" [הדלף היה נופל על הריחיים של אביי שהיו עשויים מטיט, והחלו להיות נמוחים מפני הגשמים, ולא היו שם די כלים לתת תחת הדלף], "אתא לקמיה דרבה, אמר ליה זיל עייליה לפוריך להתם דלהוי כגרף של רעי" [כנס מיטתך לשם, כדי שיהיו מאוסים הריחיים לפני מיטתך, ואז תוכל לטלטלם ולהוציאם החוצה]. "יתיב אביי וקא קשיא ליה, וכי עושין גרף של רעי לכתחילה" [וכי מותר לגרום שיהא הדבר מאוס לו כדי שיוציאנו]? "אדהכי נפיל בי רחיא דאביי, אמר תיתי לי דעברי על דמר" [בינתיים נפלו הריחיים של אביי, אמר הגיעני זאת בגלל שעברתי על דברי רבי]. ומכאן יש להוכיח להדיא, שאין לנהוג חומרה במה שהקיל רבו.

ט. כתב הגאון רבי יהודה ליב רבינוביץ זלה"ה בספר 'בצלו חמדתי' (עמ' קיב): "הידור מיוחד היה לרבינו, לקחת את ה'מים שלנו' רק ממי מעין ולא ממים מכונסים, מפני חשש הכלור הניתן בתוך המים לשמור על ניקיונם שהוא חריף, ולכן היה לוקחם מן מעין בישוב מוצא".

והגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א כתב ב'מועדים וזמנים' (ג, סימן רסא אות ב):

יח. רבינו סח פעם עובדא נוראה מהגה"ק המנחת חינוך זי"ע שבזיו"ר היה חתן הרה"ק מזאבליטוב זי"ע אך כיון שלא זכה ליבנות ממנה בזש"ק גירשה, אביה שמיאן בגירושה וניסה עדיין להפציר בהמנח"ח שימתין מלגרשה, פלט בעת הגט מחמת צערו: הכי אתה חושב שיהיו לך ילדים שיקראו לך אבא. ול"ע אכן ילדיו שנולדו מזיו"ש לא יכלו לדבר ר"ל. המנח"ח נסע אז לצדיקי הדור שיסירו ממנו הלטותא. וא' הצדיקים נתן לו עצה וסגולה זו, שיראה בליל הסדר לפקוח עין על ילדיו שלא יירדמו, רק יישארו ערים.

יט. אמר למשמשו שיכול להסב על שלחנו, אמנם כשראה שמשמשו לא הסב לא מחה בוכא.

כ. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך הסתפק לענין ברכה על שתיית שאר משקים בין כוס ראשונה לכוס שניה של ארבע כוסות, לדידן שמברכים על כל כוס וכוס, וא"כ אין אנו שותים יין בין כוס ראשון לשני, האם אמרינן בזה דיין של כוס ראשון פוטר שאר מיני משקים כשהיה בדעתו על כך בשעת הברכה, שהרי משתיית היין גופיה כבר נסתלק. וכשנשא ונתן בדבר עם רבינו, הראה לו רבינו את דברי בעל ה'משנה ברורה' ב'שער הציון' (או"ח סימן תעט ס"ק ד), שכתב לענין בין הכוסות השלישית והרביעית, דאם היה בדעתו בשעת ברכת היין לפטור שאר מיני משקים א"צ לברך עליהן.

כא. מפי המשב"ק הרה"ג ר' יואל רייצר שליט"א. וכ"ז כנפסק בש"ע (סימן תעב סעיף ה): "תלמיד לפני רבו אינו צריך הסיבה אפילו אינו רבו מובהק, אלא אם כן יתן לו רבו רשות".

כב. 'הליכות שלמה' (ניסן, עמ' רסט). ז"ל המשנה ברורה בשער הציון שם: "אך מוכח ממגן אברהם (סימן תעב ס"ק ז), דאם היה דעתו בשעת ברכת היין לפטור שאר מיני משקים, אם כן אינו צריך לברך עליהן, בזה לא אמרינן מוסיף על הכוסות" עכ"ל. וכן מפורש דין זה ב'ערוך השלחן' (סימן תעג סעיף ז): "ולדידן אין היתר

כ. הגאון רבי אהרן ברנשטיין זלה"ה - הובא בשמו בקו' 'היכל הבעש"ט' (כ, עמ' קע). וחדב"נ הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זלה"ה שמע אף הוא כן מפי חותנו. והוסיף הגאון לציין, כי היות וליל זה מוקטר-מוקדש למצות "והגדת לבנך" על שאלת הבנים ויוצא מדיבור לגאולה, אפשר שכונתם העמוקה של הצדיקים היתה זאת, כי אז יפתח פיהם 'לשאול'. וראה ב'אור החיים' (שמות יג, ח) שכתב בזה"ל: "ירמוז באומרו 'והגדת לבנך', שאם יגיד הגדה האמורה בענין יזכהו לבנו". והרי חירשו נותן לו דמי כולו (בבא קמא פה:), נמצא דייקא במדבר הוא שמתייחס עליו.

סדר ברכת האילנות

היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ
כָּלֹם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת
לִיהְנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם:

• דובב מישרים •

רבינו בספרו 'דובב מישרים' (ג, סימן ה) דן האם אפשר לברך ברכת האילנות על אילנות של עצי ערלה. וצייד שמצד הסברא בפשיטות נראה דכונת הברכה היא על ענין הבריאה בכללה, על בריאת ה' אילנות ופירות ליהנות מהם בני אדם. ואין מעכב מה שמצד גזירת התורה אי אפשר ליהנות כעת מהם, דהא מכל מקום לאחר שיעברו שנות הערלה יהיו גם הפירות הללו מותרין, א"כ סכ"ס נבראו האילן והפירות האלו להנאת בני אדם. עוד הוסיף שכיון שעיקר הברכה נתקנה על הרואה אילנות שמלכלכין, והיינו בעת יציץ הפרח קודם הוצאת פרים, ואז עדיין אין בהם איסור ערלה ושפיר אפשר ליהנות מהם, על כן בשופי יכול לברך 'ליהנות מהם בני אדם'.

ברכת
האילנות
על
אילנות
של עצי
ערלה

ומביא כדמות ראה מהא דתנן במעשר שני (פרק ה משנה א) וכן אמרינן בסוגיא דצנועין (בבא קמא טז.), שאילן של ערלה מציינין אותו בחרסית כדי שגנבים לא יאכלו ממנו. ורשב"ג חולק וסבירא ליה דדוקא בשביעית יש לציין את האילנות להפריש בני אדם מלהיכשל, אבל בשאר שנים אם באים ליטול שלא ברשות משדהו, אינו צריך לציין להצילם דהלעיטהו לרשע וימות. ואם נימא שאין

דיני הקידוש וכוס ראשון של ארבע כוסות

א. בליל פסח צריך לקדש לאחר צאת הכוכבים, שאז הוא הזמן הראוי לאכילת מצה, והמצה הוקשה לקרבן פסח שאינו נאכל אלא בלילה. ועוד, שכוס הקידוש הוא אחר מארבע כוסות שזמנם בלילה, כמו שאר המצוות של לילה זה, המצה המרור וההגדה, שזמנם הוא בלילה (שלחן ערוך סי' תעב ס"א, משנה ברורה סק"ד).

• דובב מישורים •

קדש

בשנת תשי"ח ביקר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע במעון קדשו של רבינו, והמתיקו ביניהם סוד שיח בעיונה של תורה ועומקה של הלכה, אמרות קודש ודברי חסידות. בין הדברים שח רבינו, כי הגאון המפורסם רבי מאיר אריק בעל 'אמרי יושר' זלה"ה, אשר היה מסתופף בצל הצדיקים לבית טשורטקוב, נסע פעם בתקופת החורף מספר פעמים לטשורטקוב.

התעוררות
הלב בעת
הקידוש

באחת הפעמים שרצה לצאת לדרך, היה מזג האוויר קשה מאד וגם הוא היה מצונן קצת, ואי לכך רצו בני ביתו להניאו מהנסיעה. נענה הגאון רבי מאיר אריק והצדיק את יציאתו לדרך באמרו: הרי כל יהודי משתוקק תמיד להתעוררות הלב, ובמשך השנה באים זמנים מיוחדים המסוגלים להתעוררות, כגון ביום הקדוש בעת כל נדרי, או בעת אמירת סדר העבודה ותפלת נעילה וכדומה, וכל יהודי מוכן להוזיל רבות מכספו, בכדי לזכות לאותה התעוררות הלב באמצע ימות השנה. ובכן האמינו לי, כי בבואי לטשורטקוב, כאשר אני שומע את הקידוש יוצא מפי הרבי הקדוש, הנני מרגיש התעוררות הלב כמו בימים הנוראים, וכי איך אפוא אוכל להימנע מנסיעתי?! ע"ה.

עה. רבי אליעזר רבינוביץ ז"ל - 'בקודש' חזית'ך' (ב, עמ' קיג).

ובין מסבין - און סיי אנגעשפארטער'הייט, אז מיר ווילן זיצן מיר גלייך,
און אז מיר ווילן זיצן מיר אנגעשפארטער'הייט.

הלילה הזה - די נאכט פון פסח,

פֿלגנו מסבין - זיצן מיר אלע אנגעשפארטער'הייט, אויף די לינקע זייט.

טאטע, הענפער מיר א תירוץ אויף די אלע פיר קשיות.

מחזירים את הקערה למקומה, וכולם עונים ואומרים:

עֲבָרִים הָיִינוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה. וְאֵלֹהֵינוּ הוֹצִיא
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ
וּבְנֵי בְנֵינוּ מְשַׁעֲבָדִים הָיִינוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרַיִם. וְאֵפִילוּ

• דובב מיטרים •

משועבדים היינו

סיפור רבינו, מעשה שהיה ביהודי אחד שבא לגאון רבי יהושע מקוטנא בעל
'ישועות מלכו' זלה"ה, ואמר לו שהוא בקי בסדר נזיקין. הגאון מקוטנא
חפץ לומר לו שהעיקר הוא לא רק הבקאות אלא ההתמסרות לתורה, ולכן פנה
אליו בשאלה: התדע מהו שיעבודא דאורייתא? השיב לו האיש: בודאי! ופרש
בפניו את כל השיטות ופרטי הדינים הנוגעים לשיעבודא דאורייתא.

שעבודא
דאורייתא

בשניים אמר לו הגאון: לא זאת היתה כונתי, כונתי היתה לדברי התרגום
אונקלוס על הפסוק (בראשית יב, ה) "ואת הנפש אשר עשו בחרן", "וית
נפשתי די שעבידו לאורייתא", להיות משועבד לתורה בכל מהותו - זהו
שיעבודא דאורייתא, וגם את זה צריך לזכור...

[לימים הסביר חתנא דבי נשיאה הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זלה"ה את
כונת הדברים: נתבונן מהו ענין שיעבוד, כאשר קרקע משועבדת לאדם,

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֶאֱוָה, בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם, בְּאֶהְלִי קֶדֶר פִּירֵעוֹת

דִּיטִי"ה

[ה] שחורה אני ונאווה וגו'. אתם רעיותי אל חקל צעיניכם חף חם עזוני אישי מפני שחרות שני כי שחורה אני על ידי שזיפת השמש ונאווה אני צחיתוך איצרים נאים, חם אני שחורה כאהלי קדר המשחירים מפני הגשמים שהם פרוקים תמיד צמדצרות קלה אני להכנס להיות כיריעות שלמה, דוגמא היא זו

אומרת כנסת ישראל לאומות שחורה אני צמעשי ונאה אני צמעשה אצותי ואף צמעשי יש מהם נאים חם יש צי עון העגל יש צי כנגדו זכות קבלת התורה, וקורא לאומות צנות ירושלם על שם שהיא עמידה ליעשות מטרפולין לכולן כמו שנצא יחזקאל (יחזקאל טו) ונתתי אתהן לך לצנות כמו (יהושע טו) עקרון

• דובב מישרים •

שחורה אני ונאווה

דבת
הארץ
שבירניותה
עגולות

"שחורה אני במרגלים, שנאמר (במדבר יג, לב) 'ויוציאו דבת הארץ'. ונאווה אני ביהושע וכלב, שנאמר (שם לב, יב) בלתי כלב בן יפונה הקניזי ויהושע בן נון"

(שייר השירים דבה)

מסד רבינו מפי השמועה, כי פעם שאלו תלמידיו את הגאון רבי שלמה קלוגר מבראדי זלה"ה, על חטא המרגלים שהוציאו את דבת הארץ רעה, ואמרו (במדבר יג, כה) "אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד", ופירש רש"י "בצורות - לשון חוזק, כתרגומו כרכין לשון בירניות עגולות". ולכאורה קשה מה דבה רעה יש כאן על הארץ, כלום יש לך ארץ שאין בה בירניות מבוצרות?

השיב להם הגאון מבראדי: הנה מצינו במדרש (ויקרא רבה, פרשה יז אות ו) על הפסוק (ויקרא יז, לד) "ונתתי נגע צרעת", שאמרו "וכי בשורה היא להם שנגעים באים עליהם? תני רשב"י כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם עמדו והטמינו ממונם בבתי... מה הקב"ה עושה? מגרה נגעים בביתו והוא סותרו ומוצא בו סימא [אוצר]". ועוד מצינו במסכת נגעים (פרק יב משנה א) "בית עגול אינו מטמא בנגעים", ובכן זוהי הדיבה הרעה שהוציאו המרגלים על הארץ, שאמרו לישראל אין אמת בדברי משה שהנגעים באים לטובתכם כדי שתהיו

כריכת מצה ומרור וקרבן פסח

לבד, וא"כ יש לומר דהרמב"ם נמשך
אחר הירושלמי הזה.

הערה נאה היא, אולם לדעתי צ"ע אם
יתיישבו דברי הרמב"ם בזה,
דהא שיטת הירושלמי (שם עי' פני משה
ד"ה כאן) היא היפוך מש"ס דילן, דמצות
דאורייתא מבטלין זה את זה ומצות
דרבנן אין מבטלין (מצוות דאורייתא),
ובש"ס דילן (פסחים דף קטו.) מבואר
להיפוך, א"כ לא יתכן שהרמב"ם (שם
ובה"ח) בשיטת הירושלמי אזיל, שהרי
הרמב"ם פוסק כש"ס דילן דמצות
דרבנן מבטלין ומצות דאורייתא אין
מבטלין.

ע"ד הערתו בדברי הרמב"ם (בפ"ח הל'
חמץ ומצה ה"ו), דמבואר מדבריו
דאינו כורך אלא מצה ומרור ואין
הפסח בכריכה, ובלחם משנה העיר
בזה, ובחק יעקב (סי' תעה אות יג) ביאר
סמוכין לשיטת הרמב"ם, והתפלא
כת"ה על שלא הביאו מהירושלמי
(חלה פ"א ה"א), הלל הזקן היה כורך
שלתן כאחת וכו', והא רבי יוחנן
כורך מצה ומרור, כאן בשעת המקדש
כאן שלא בשעת המקדש, ואפילו
תימא כאן וכאן בשעת המקדש וכו',
ומפרש הפני משה (ד"ה ואפילו), דלפי
הלשון השני אית ליה לרבי יוחנן
אפילו בזמן הבית דכורך מצה ומרור

{שו"ת "דובב מישרים" (ג, סימן קו אות א)}

ישמח לב מבקשי

בשמחה רבה הננו לבשר לציבור שוחרי התורה
על הוצאת ההגדה שרבים ציפו לאורה

הגדת הגאון מטשעבין דובב מישרים

משלחנו של מרן שר התורה רשכבה"ג
הגאון מטשעבין זצוק"ל

אוצר בלום
מעל ל-600 עמודי הכולל
חידושים וביאורים, מערכות
ותשובות,
עובדות והנהגות, פניני תורה
ודברי אגדה בעניני הפסח
עם חידושים הרואים אור
לראשונה.
ערכים על אוזן שומעיהם,
מאירים עין כל רואיהם,
ומשיבים נפש דורשיהם

לא הסדר עם הגדת סלעצין
הגדת התעלות הלפס ורוממות החג הקדוש

להשיג בחנויות הספרים. הפצה: "יפה נוף"
לפרטים בטל' 052-7682413 | adratkodesh@gmail.com

טקסט רץ. הוצאה לאור
039-111-444
www.textratz.co.il
מחברי הספרים כבר יודעים